

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2. เพื่อศึกษาความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง 3. เพื่อจัดทำคู่มือชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. เพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนที่ต้องการพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มผู้นำที่มีความรู้ความชำนาญด้านเศรษฐกิจพอเพียง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และการประเมินประสิทธิผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาเขียนเชิงพรรณนา อธิบายลักษณะของสิ่งที่ได้ศึกษาโดยเฉพาะ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

1.1 บริบทชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณทิ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

บ้านโพธิ์พัฒนา ตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2507 โดยมีนายหล้า วรวาทเป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งหมู่บ้าน และมีกำนันสำลี โพธิ์อ่วม ได้ทำการขอแยกหมู่บ้านออกจากบ้านโคนใต้ พร้อมทั้งตั้งชื่อหมู่บ้าน เพราะเห็นว่าเมื่อแยกออกจากบ้านโคนใต้แล้วหมู่บ้านจะต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าจึงให้นามสกุลของท่านมาเป็นชื่อหมู่บ้าน “โพธิ์พัฒนา” ซึ่งบ้านโพธิ์พัฒนาอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองกำแพงเพชรประมาณ 30 กิโลเมตร มีขนาดเนื้อที่ประมาณ 5,073 ไร่ อาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 9 บ้านปล้องพัฒนา ทิศตะวันออกติดต่อกับหมู่ที่ 10 บ้านหนองปล้อง ทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 6 บ้านหงส์ทองเจริญ และทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ที่ 2 บ้านโคนใต้ บ้านโพธิ์พัฒนามีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 155 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ย 110,914 บาท/คน/ปี และในหมู่บ้านยังมีประเพณีเทศกาลประจำปีคือ 1. ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นประเพณีสงกรานต์น้ำพระและรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ จะจัดขึ้นที่วัดโพธิ์พัฒนาในวันที่ 16 เมษายน ของทุกปี 2. ประเพณีทำบุญกลางบ้าน จะจัดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี ก่อนที่เกษตรกรจะลงมือทำไร่ ไถนา จัดที่อาคาร

อเนกประสงค์กลางหมู่บ้าน โดยในช่วงเย็นจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ สะเดาะเคราะห์ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน และในตอนเช้าจะนิมนต์พระมาฉันท์เช้า เป็นอันเสร็จพิธี

1.2 บริบทชุมชนบ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลพานทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านบ่อแก้ว ตั้งขึ้นประมาณ ปี พ.ศ.2506 ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดอุดรธานี ซึ่งชาวบ้านได้พากันไปขุดบ่อน้ำ และเมื่อขุดลงไปพบน้ำสะอาดเหมือนแก้ว จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านบ่อแก้ว โดยบ้านบ่อแก้วนี้อยู่ห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 52 กิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอลำทะเมนชัย 11 กิโลเมตร และมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 2 บ้านวังโชน ตำบลหนองคล้า ทางทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 10 บ้านบ่อแก้วพัฒนา ทิศตะวันออกติดต่อกับหมู่ที่ 6 บ้านไร่ชาวนา และทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่ที่ 8 บ้านแก้วสระ ตำบลพานทอง อาชีพเริ่มแรกของชาวบ้านคือการทำนา แต่ในปัจจุบัน มีการทำไร่้อย และบางส่วนยังมีการทำหัตถกรรมไม้กวาด สานกระติบ และทอเสื่ออก

2. ผลการศึกษาความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณสี อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในอดีตเป็นหมู่บ้านที่มีความยากจน ตกเกณฑ์ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) ซึ่งเป็นข้อมูลของประเทศที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกครัวเรือน พบว่า 4 ประเด็นแรกที่ไม่ผ่านเกณฑ์คือ คนในครัวเรือนไม่สุขสบาย จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 13.14 รองลงมาคือ คนอายุมากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป มีอาชีพและรายได้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 11.67 คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นดื่มเป็นครั้งคราว) ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 10.48 และคนอายุ 15-60 ปีเต็ม มีอาชีพและรายได้ ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.95 ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน เวทิน วัชรเวโรจน์ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งในตอนนั้นได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาของชุมชน สังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน พบว่าคนในชุมชนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายมากกว่ารายรับ โดยจะมีการซื้อพืชผักสวนครัวมาทำอาหาร เช่น ใบกระเพรา โหระพา พริก มะนาว ตรีศไคร้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประชาชนในชุมชนสามารถปลูกกินเองได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย จึงได้ร่วมกับผู้นำชุมชนนำแผนพัฒนาชุมชนมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มาประยุกต์ปรับใช้กับชุมชน โดยมีเป้าหมายมุ่งที่จะพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง 5 ประเด็น ได้แก่ 1. สร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยหลัก “การพึ่งตนเอง” ในการแก้ปัญหาคความยากจนของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. ชาวบ้านมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ลดละเลิกอบายมุข 3. จัดระบบการบริหารจัดการชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 4. การบริหารจัดการชุมชนโดยคนในชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง และสามารถทำเป็นต้นแบบด้านการบริหารจัดการชุมชนได้ และ 5. เป็นต้นแบบในการส่งเสริมความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

ชุมชนมีการดำเนินการสู่การพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงมหาดไทยกำหนด จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน จิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการ ถอดบทเรียน พบว่า มีการดำเนินงานสู่การพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับ “กินดี อยู่ดี” โดยมีการประเมินตัวชี้วัดทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด ซึ่งจะต้องผ่าน 17 ตัวชี้วัด ซึ่งชุมชนได้ผ่าน 22 ตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านจิตใจและสังคม มี 7 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่าน 7 ตัวชี้วัด คือชุมชนมีความสามัคคีและกำหนดความต้องการร่วมกัน ร่วมมือกันจัดกิจกรรม และ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการออกกฎ ระเบียบร่วมกัน และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรถึง จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา และมีการปฏิบัติร่วมกัน ชุมชนได้มีการจัดตั้ง กองทุนจำนวน 9 กองทุน คือกองทุนหมู่บ้าน กองทุนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) ต่อ ยอด กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนประปาหมู่บ้าน กองทุนชุมชนพอเพียง กองทุนอยู่ดีมีสุข กองทุนศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน และกองทุน มียาชาวา โดยยึดมั่นหลักการประชาธิปไตย ในการจัดเวทีประชาคมทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และ ข้อเสนอโครงการของหมู่บ้าน ตื่นตัว รู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพทางการเมือง ซึ่งคนในชุมชน ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม มีการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันทั้งหมู่บ้าน ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีและมารยาท โดยประชาชนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทำบุญกลางบ้าน สลัก ภัตผลไม้ และประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น โดยชุมชนมีการออกกฎระเบียบร่วมกันเพื่อลด อดบายมุข ได้แก่ ห้ามเล่นการพนันในงานศพ ไม่ให้ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ในวัด และจัดโครงการรดเกล้า เข้าพรรษา จนได้ถูกประกาศว่าเป็นหมู่บ้านศีล 5 และชุมชนมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติใน คราวเรือน เช่น การปลูกผักสวนครัว 5 อย่าง การผลิตและใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชน

ด้านเศรษฐกิจมี 5 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่าน 5 ตัวชี้วัด ชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ โดยได้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการให้ความรู้แก่คนในชุมชน และ คู่มือการจัดทำบัญชีครัวเรือน ชุมชนมีกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้าง รายได้เพิ่ม ได้แก่ การปลูกผักสวนครัว การทำน้ายาล้างจาน เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู ทำน้าหมักชีวภาพ กลุ่ม เลี้ยงจิ้งหรีด การรวมกลุ่มสานตะกร้า กลุ่มตัดยางรถยนต์ กลุ่มเผาถ่าน น้ำส้มควันไม้ กลุ่มขนม ทองม้วน กลุ่มทำขนมข้าวเกรียบ การทำน้ายาดันฝุ่น (ลูฟีน) กลุ่มอาชีพ ชุมชนมีการเรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มส่งเสริมผู้ผลิตข้าวปลอดภัยบ้านโพธิ์พัฒนา กลุ่มเพาะเห็ดฟางบ้านโพธิ์พัฒนา และกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกอ้อยบ้านโพธิ์พัฒนา และชุมชนมีกิจกรรม การออมที่หลากหลาย ออมวันละ

1 บาท การออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก และรณรงค์ให้ลดการกู้ยืมนอกระบบ

ด้านการเรียนรู้มี 7 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่าน 6 ตัวชี้วัดคือ ชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน มีแผนชุมชน มีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่องในการจัดทำแผนพัฒนา มีรายงานการพัฒนาชุมชน และนำข้อมูลและแผนชุมชนมาใช้ในการตัดสินใจ การพัฒนาชุมชน และการจัดทำโครงการแก้ปัญหาต่าง ๆ แต่ชุมชนไม่ผ่านตัวชี้วัดในเรื่องการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทางชุมชนชี้แจงว่าชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นการทอเสื่อกก การสานทางมะพร้าว การกองแฝกมุงหลังคา การทำบั้งไฟ และการคั้นหมอเป่า เสก ฟัน แต่ไม่มีจดบันทึกอย่างชัดเจน ชุมชนได้มีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้และมีการใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ โดยส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมอบรม ประชุม ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานของชุมชน เพื่อพัฒนาตนเองและการเป็นผู้นำ ชุมชนได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่ม/เครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหมู่บ้าน/ชุมชน หน่วยงานองค์กร และสถาบันการศึกษา และชุมชนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและเมื่อพบปัญหาที่สามารถที่แก้ปัญหาเองได้ มีการจัดแผนชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน 4 ตัวชี้วัด คือ ชุมชนมีกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนได้มีการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนและคนในชุมชน รวมทั้งได้มีการรณรงค์ให้ใช้พลังงานลดลง เช่น ประหยัดไฟโดยใช้หลอดไฟประหยัด และส่งเสริมให้ใช้จักรยานในระยะทางใกล้ ๆ เพราะยังทำให้สุขภาพดีอีกด้วย ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาและจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการก่อให้เกิดรายได้ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำน้ำส้มควนไม้ เป็นต้น

จากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดทำให้ชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณสี อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้รับการยกย่องให้เป็นบ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับ “พออยู่พอกิน” ประจำปี 2557 ระดับ “กินดี อยู่ดี” ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2558

จากการศึกษาชุมชนบ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลพานทอง อำเภอนาทอง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน ซึ่งพื้นฐานของคนอีสานเป็นคนทำมาหากิน คนในชุมชนจึงไม่มีปัญหาในการครองชีพ จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ทวี เทียงบุญ ผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี 2553 ถึงปัจจุบัน พบว่า ทุกครัวเรือนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ทุกครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนคือ การทำนา การปลูกอ้อย และมีอาชีพเสริมในเวลาว่างหรือช่วงหยุดพักจากการทำนา การปลูกอ้อย ได้แก่ การทำไม้กวาดอ่อน ไม้กวาดแข็ง ทอเสื่อ เลี้ยงจิ้งหรีด เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จากความพร้อมนี้ทางกลุ่มผู้นำชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนา

ชุมชน โดยเริ่มจากการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำโครงการในการพัฒนาชุมชนได้ตรง กับความต้องการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งส่งกลุ่มพัฒนาในชุมชนไปศึกษาดูงาน ได้แก่ การ ทำแก๊สจากขี้หมู การติดตั้งแผงโซล่าเซลล์เพื่อเปลี่ยนพลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานไฟฟ้า แต่การ นำมาประยุกต์ใช้นั้นค่อนข้างยาก มีผู้ทำแก๊สจากขี้หมูเพียงรายเดียว ดังนั้นกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่ม ชุมชนต้นแบบจึงร่วมกันคิดว่าควรไปศึกษาดูงานในอาชีพที่สามารถทำได้และเหมาะสมกับชุมชนบ้าน บ่อแก้ว ก็พบว่าอาชีพที่ไปศึกษาดูงานแล้วนำกลับมาทำได้ คือ การเลี้ยงปลา เลี้ยงกบในโอ่ง การเลี้ยง ไข่ไก่ การเลี้ยงจิ้งหรีด ซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่า และหลังจากการศึกษาดูงานคนในชุมชนก็สามารถทำ ได้จริง หลังจากนั้นคนในชุมชนได้ร่วมกันจัดทำป้ายค้อม มีการแต่งตั้งหัวหน้าค้อมแต่ละค้อมเพื่อเป็นผู้ ดำเนินงานและประสานงาน มีการปลูกผักสวนครัวในแต่ละครัวเรือนทุกครัวเรือนอย่างจริงจัง และ รมรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมและความสะอาดในหมู่บ้าน มีการจัดประกวด ทำให้คนในชุมชนเกิดการ แข่งขันที่จะพัฒนา แข่งขันที่จะสร้างอาชีพมีรายได้ จึงทำให้ชุมชนนี้สามารถที่จะนำหลักเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือนได้อย่างจริงจัง โดยชุมชนมีเป้าหมายการดำเนินงานของชุมชน มุ่งที่ จะพัฒนาสู่การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การพัฒนาชุมชนที่ หลากหลาย มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี 2. ระบบการจัดการที่ดีในด้านกองทุนต่าง ๆ สามารถเป็นต้นแบบได้ 3. การจัดระเบียบหมู่บ้านที่น่าอยู่ โดยใช้กติการ่วมกัน 4. เป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนอื่นได้ ร่วมเรียนรู้ต่อไป การดำเนินการสู่การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับ “กินดี อยู่ดี” ใน ปี 2556 โดยมีการประเมินตัวชี้วัด 23 ตัวชี้วัด ซึ่งจะต้องผ่าน 17 ตัวชี้วัดชุมชนผ่านทั้ง 23 ตัวชี้วัด

ด้านจิตใจและสังคม มี 7 ตัวชี้วัด ชุมชนมีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจผ่าน 7 ตัวชี้วัด คือมีการประชุมวางแผนร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ เอกชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ร่วมกันเสนอและปฏิบัติร่วมกัน จำนวน 10 ข้อ ก่อให้เกิดความสงบสุข ชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านและกองทุนเมือง กองทุนสังคมจะออมทรัพย์เงินล้าน กองทุนแก้ไขปัญหาความ ยากจน (กข.คจ.) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกองทุนแห่งความเกื้อกูลบ้านบ่อแก้ว ชุมชน ส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกระดับ โดยเน้นไม่ให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง การบริหารงานของ ผู้ใหญ่บ้านเป็นแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคนในชุมชนจะยึดมั่นคุณธรรมและ จริยธรรมอันดีงามปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันทั้งหมู่บ้าน ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีและมารยาทได้แก่ เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อวัด โรงเรียน หมู่บ้าน เช่น ปรับภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน การบำเพ็ญ ประโยชน์ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีไทย เช่นการจัดงานรดน้ำดำ หัวผู้สูงอายุ การจัดงานวันพ่อ และการจัดงานวันแม่ มีการประดับธงแสดงความจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์ ตามอาคารบ้านเรือนและสถานที่สำคัญ รวมไปถึงจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งาน ทอดกฐิน งานทำบุญตักบาตรในวันพระ วันสำคัญทางศาสนา ประเพณีบุญบังไฟที่สืบทอดมาแต่ สมัยก่อน มีการรณรงค์ให้ภาษาถิ่น (ภาษาอีสาน) และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีกลุ่มและองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้าน เพื่อเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังป้องกันการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการยาเสพติด สังเกตการณ์ รายงานพฤติกรรม ของกลุ่มเสี่ยงภายในพื้นที่ คัดกรองผู้เสพเพื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้ปัญหาเสพติดใน หมู่บ้านเบาบางและหมดสิ้นไป ซึ่งในปี 2547 ชุมชนได้รับพระราชทานรางวัลตามโครงการ กองทุน

แม่แห่งแผ่นดิน เพราะชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจต่อสู้เพื่อเอาชนะวิกฤตปัญหายาเสพติดได้ เรื่องการแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ติดยาเสพติด และกิจกรรมเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด และชุมชนมีการภูมิปัญญาท้องถิ่นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันส่งเสริมและรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดและสานต่อมาจนถึงปัจจุบัน เช่นการสืบสานภูมิปัญญากระติบข้าวอีสานจากต้นกล้า และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ด้านเศรษฐกิจ มี 5 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน 5 ตัวชี้วัด คือชุมชนได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสามารถที่จะวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนได้รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำนา และมีกิจกรรมสร้างรายได้เพิ่ม ได้แก่ การเลี้ยงหมู การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงจิ้งหรีด สานกระติบ ทำไม้กวาด แพลยวน การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากกิ่งไหม โม่บายหลอดสี ชุมชนได้ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและคนในหมู่บ้านไปศึกษาดูงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อได้เรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนาการประกอบอาชีพพร้อมกันทั้งด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้กวาดแข็ง ไม้กวาดอ่อนบ้านบ่อแก้ว กลุ่มจักสานบ้านบ่อแก้ว และมีการออมทรัพย์ จำนวน 100 คน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์การผลิต กลุ่มนี้จะออมทรัพย์โครงการชุมชนพอเพียง กองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการออมด้วยตนเอง รวมทั้งลูกหลานโดยการฝากเงินในรูปแบบธนาคารชุมชน

ด้านการเรียนรู้ มี 7 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน 7 ตัวชี้วัด คือชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน มีแผนชุมชน มีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่องในการจัดทำแผนพัฒนา มีแผนการพัฒนาหมู่บ้าน ปฏิทินการจัดทำแผนประจำปี มีรายงานการพัฒนาชุมชน ผลงานกิจกรรมที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาสืบทอดและสานต่อมาจนถึงปัจจุบัน และมีการนำข้อมูลจากการจัดทำแผนชุมชนมาใช้ในการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน และการจัดทำโครงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีปราชญ์ชุมชน รวมทั้งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) นายบุญธรรม วงศ์จันทร์ มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณี 2) นางไหม เทิศด้วง มีความรู้เรื่องการทำบายศรีสู่ขวัญในพิธีต่าง ๆ และงานฝีมือ 3) นางปาน โสตาจันทร์ มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณี และการทำบายศรี 4) นายทอง สาข่า มีความรู้เรื่องงานช่างไม้ และการสร้างบ้าน 5) นายสุริยันต์ คิวเข้ม มีความรู้เรื่องการสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา และหมอน้ำมัน 6) นายทองไสย์ มาป่อง มีความรู้เรื่องการทำผ้าไหม และการเลี้ยงหม่อน 7) นายแปลง สีเชียงสา มีความรู้เรื่องการสานกระติบข้าว 8) นางสมร จำปามัน มีความรู้เรื่องการทอเสื่อ การทอผ้า และ 9) นางหนูพิน นาคไธสง มีความรู้เรื่องการทำไม้กวาดแข็ง ไม้กวาดดอกหญ้า ชุมชนได้มีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้และมีการใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน โดยจัดทำเป็นศูนย์เศรษฐกิจครัวเรือนพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบครบวงจร เปิดโอกาสให้นักเรียน เยาวชน ชุมชนอื่นได้เข้ามาศึกษา มีจุดการเรียนรู้การทำกระติบข้าว จุดการเรียนรู้หมอดินอาสา จุดการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือน จุดการเรียนรู้ตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาสินค้าในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น การทำไม้

กวาด การทำแปลงวน ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ โดยส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมอบรม ประชุม ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานของชุมชน และเพื่อพัฒนาตนเองและการเป็นผู้นำ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน หน่วยงาน วัด โรงเรียนในชุมชน องค์กรและสถาบันการศึกษา ชุมชนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและเมื่อพบปัญหาที่สามารถที่แก้ปัญหาเองได้ มีการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งคนในชุมชนมีความรัก สามัคคี สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และสามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชนได้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด มีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน 4 ตัวชี้วัด คือชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมการปลูกต้นไม้ยืนต้นทุกครัวเรือน และจัดให้มีการดูแลรักษาแหล่งน้ำของตนเองและแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้ใช้น้ำ มีการออกกฎระเบียบให้ประชาชนคนในหมู่บ้านร่วมกันยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และมีการทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนและคนในชุมชน ทำให้ภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านน่าดูสวยสะอาดตา เป็นระเบียบเรียบร้อย ชุมชนได้ส่งเสริมให้ใช้พลังงานลดลง เช่น ประหยัดไฟโดยใช้หลอดไฟประหยัด และการรณรงค์การใช้จักรยานในระยะทางใกล้ ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมให้สุขภาพดีอีกด้วย ชุมชนสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย รวมทั้งการปลูกทดแทนเพื่อเป็นทุนสำหรับผลิตสินค้าที่ไม่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นคล้าไว้หัวไร่ปลายนา เพื่อมาเป็นวัสดุในการสานกระติบข้าว และการปลูกต้นตาลสำหรับทำตุ้กระติบข้าว การปลูกมะพร้าวเพื่อทำไม้กวาด การปลูกไผ่เพื่อทำด้ามไม้กวาด รวมทั้งการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อสร้างภูมิทัศน์ที่ดีในชุมชนจากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชุมชนบ้านบ่อแก้วได้รับการยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2556 ระดับยอดเยี่ยม กินดี

จากการศึกษา พบว่า ชุมชนทั้งสองชุมชนต้นแบบมีความเข้มแข็ง มีความรัก ความสามัคคีในชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง คนในครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครัวเรือนมีความสุขและรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายในการดำรงชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยทั้งสองชุมชนมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นชุมชนต้นแบบ คือ 1.การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับตัวเองและภายในชุมชนด้วยการเริ่มจากการพึ่งตนเอง และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลสำเร็จ 2. การรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการผลิต การพัฒนา ผลผลิต และมีช่องทางกระจายสินค้า ทำให้ครัวเรือนและชุมชนเกิดรายได้ 3. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรม จนบรรลุเป้าหมาย 4. มีกฎระเบียบ กติกาของชุมชน ที่ใช้สำหรับจัดระเบียบหมู่บ้านให้น่าอยู่โดยใช้กฎ กติการ่วมกัน 5. การบริหารจัดการชุมชนโดยคนในชุมชน ขับเคลื่อนหรือทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงคือ 1. ชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจนในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 2. ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ

พอเพียง และมีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยตนเองได้ 3. ศักยภาพของผู้นำ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ต้องมีความเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน การเชิญชวนประชาชนในชุมชนเห็นประโยชน์และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4. งบประมาณสนับสนุนในการจัดทำโครงการจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย 5. มีพื้นที่สำหรับการสาธิต เวทีการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเลียนแบบที่จะประสบความสำเร็จ เช่น การมีศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

1. การจัดทำคู่มือชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และการถอดบทเรียนจากชุมชนมาสรุปแนวคิดร่วมกัน และนำข้อมูลมาจัดทำคู่มือ เพื่อนำแนวคิดวิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนที่ต้องการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งคู่มือประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยความสำเร็จ ซึ่งมีประเด็นสำคัญสรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินงานสู่การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประเด็นสำคัญ 6 ประเด็นคือ 1. ชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สภาพปัญหาของชุมชน การดำเนินงานก่อนการเป็นชุมชนต้นแบบ การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน และการดำเนินงานสู่การพัฒนาชุมชนตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะมุ่งพัฒนา จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ ศักยภาพในการพัฒนาอาชีพจนสามารถสร้างชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2. หลักสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบ จะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมสมาชิกชุมชน การเพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ เพิ่มโอกาสหรือทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริม ส่งเสริมการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพเชิงพาณิชย์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี การเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน และที่สำคัญการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐ หรือภาคเอกชนต่าง ๆ 3. องค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วยผู้นำที่ดี มีศักยภาพความเป็นผู้นำ มีความรู้ ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4. ขั้นตอนการดำเนินงานสู่การพัฒนา จะต้องกำหนดพื้นที่หรือกลุ่มตัวอย่างที่จะพัฒนา ก่อนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหา มีการกำหนดกิจกรรมและดำเนินงาน มีการประเมินผลและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา 5. กลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จากการวิเคราะห์สามารถสรุปกลยุทธ์ได้ดังนี้ ชุมชนสร้างความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการรวมกลุ่มจัดตั้งอาชีพในชุมชนมีการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ หาช่องทางการกระจายสินค้า ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ มีการจัดกิจกรรมที่

ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม มีกฎ ระเบียบ กติกา ของชุมชน ที่ใช้สำหรับจัดระเบียบหมู่บ้านให้น่าอยู่ และมีการบริหารจัดการชุมชนโดยคนในชุมชน และ 6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ชุมชนต้องมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในการพัฒนาอย่าง ชัดเจน ให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในการพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยตนเองได้ ผู้นำจะต้องมีศักยภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใน ชุมชน มีงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำโครงการทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีพื้นที่สำหรับการ สาธิต เวทีการเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัด กำแพงเพชร

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจชุมชนที่ต้องการพัฒนาชุมชน และได้คัดเลือกมา 1 ชุมชนคือชุมชน บ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาชุมชนพบว่าบ้านวังน้ำแดง ก่อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ.2500 ประชาชนที่มาอยู่อาศัยส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดชัยนาทและ สุพรรณบุรี หมู่บ้านมีพื้นที่ทั้งหมด 1,386 ไร่ โดยมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 17 อำเภอ ทวายทองวัฒนา ทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 4 บ้านหนองจอก ทิศตะวันออกติดต่อกับหมู่ที่ 7 บ้านอุ้งสำเภา ตำบลท่ามะเขือ และทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ที่ 6 บ้านวังตะล่อม ตำบลวังยาง มีจำนวนครัวเรือนที่ อาศัยอยู่จริง 127 ครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ส่วนน้ำประปามีใช้แต่ยังไม่ค่อยเพียงพอใช้นักและ ยังมีใช้ไม่ครบทุกครัวเรือน การคมนาคม ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางและคอนกรีตในหมู่บ้าน มีหอ กระจายข่าวของหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง มีแม่น้ำก่งเงินที่ใช้สำหรับการเกษตร อาชีพส่วนใหญ่ของคนใน ชุมชนคือทำนาและไม้ประดับ มีบางส่วนจะทำสวนและค้าขาย

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับ กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โดยคัดเลือกครัวเรือน จำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุมชน โดยมุ่งที่จะพัฒนาสู่ การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด 4 ด้าน คือด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

ด้านจิตใจและสังคม มีการพัฒนาสร้างความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกบทบาทการเป็นผู้นำ เชิญชวนให้ประชาชนสนใจและให้ความร่วมมือ กำหนดข้อปฏิบัติร่วมกัน

ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน สามารถวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของ ครัวเรือนได้ แต่ยังมีครัวเรือนที่ยังไม่ค่อยเกิดเข้าใจจำนวน 5 ครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการ เสนอแนะการนำหลักการวิเคราะห์ เพื่อง่ายต่อการนำไปใช้ มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ ผู้วิจัยได้พัฒนาการทำอาชีพเสริม 2 อาชีพคือการทำขนม ได้แก่ ทำขนมคัพเค้ก ขนมเครปเค้ก และ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งทางกลุ่มครัวเรือนต้นแบบสามารถนำไปเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ จำนวน 2 ครัวเรือน คือทำขนมเครปคัพ จำนวน 1 ครัวเรือน และทำขนมคัพเค้ก ส่งให้กับร้านเบเกอรี่

อีก 1 ครัวเรือน ในชุมชนมีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย เช่น กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ เงินเศรษฐกิจชุมชน กองทุนโครงการการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกลุ่มเกษตรกร ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีการจัดการที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ การทำบัญชีของกองทุน เพื่อสร้างความเป็นธรรมและโปร่งใสในกระบวนการทำงาน

ด้านการเรียนรู้ ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น หาแนวทางร่วมกันในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาต่อไป ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานของชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน มีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รณรงค์การใช้พลังงานอย่างประหยัด การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในชุมชนมีนายบุญ เลี่ยมทอง ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องการสานของใช้จากไม้ไผ่ ก็ควรนำความรู้มาพัฒนาสู่ครัวเรือนต้นแบบเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี และเมื่อกลุ่มครัวเรือนต้นแบบนำไปขยายผลก็จะเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มชาวบ้านเกิดความสนใจ และดำเนินชีวิตตามแนวทางชีวิตแบบพอเพียง โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน สมาชิกในชุมชนเกิดความสุข และเป็นแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป

อภิปรายผล

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณสี อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช มาประยุกต์ปรับใช้กับชุมชน โดยเริ่มจากการที่ผู้นำชุมชนให้คนในชุมชนที่จะชอกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนจะต้องปลูกผักอย่างน้อย 5 อย่าง และส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อแสดงรายรับและรายจ่าย ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าและประหยัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไสว เจริญศรี (2551) เรื่องแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน บ้านน้ำดิบ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญคือ ด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การลดค่าสาธารณูปโภคที่เกินความจำเป็นของครัวเรือน ฝึกอบรมบุตรหลานให้เห็นคุณค่าของเงิน ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเอง และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเอง ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการปลูกพืชอายุสั้น การเพิ่มมูลค่าผลผลิตในอาชีพหลัก การเก็บของใช้แล้วไว้ขาย เช่น ขวด พลาสติก แก้ว เศษเหล็ก ฯลฯ และการหาของป่าขาย เช่น เห็ด หน่อไม้

ฝึกจากธรรมชาติตามฤดูกาล และบ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลพานทอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัด ยโสธร มีการรวมกลุ่มกันทำอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการสาน กระติบ ทำไม้กวาด แพลยวน และส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ใน อาชีพที่สามารถทำได้และเหมาะสมกับชุมชนบ้านบ่อแก้ว หลังจากการศึกษาดูงานคนในชุมชนก็ สามารถนำมาประกอบอาชีพได้จริง คือการเลี้ยงปลา เลี้ยงกบในโอ่ง การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงจิ้งหรีด ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้และสามารถนำมาประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แคมมณี (2546) ที่กล่าวว่าความพอเพียงคือการศึกษาค้นคว้าความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงาน ไม่ว่าจะจากผู้รู้หรือแหล่ง ความรู้อื่น ๆ จะช่วยให้การทำงานของบุคคลก้าวหน้าและได้ผลมากขึ้นหรือพูดง่าย ๆ ว่าทฤษฎีเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติและในขณะเดียวกันการปฏิบัติก็ส่งผลทำให้ทฤษฎีหรือ ข้อความรู้ออกไป จากนั้นผู้นำชุมชนร่วมกับคนในชุมชนพัฒนาชุมชน โดยการจัดทำป้ายค้อม และคัดเลือกหัวหน้า ค้อมเพื่อเป็นผู้นำงานและประสานงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีภาวะผู้นำเรื่อง การมอบอำนาจของ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548) ที่กล่าวว่า หากผู้นำมีการมอบอำนาจให้แก่ พนักงานอย่างจริงจังจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสาร ระหว่างบุคคลหรือหว่างกลุ่มเกิดประสิทธิผลและเกิดผลลัพธ์ใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่ สมาชิกของกลุ่มหรือพนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ โดยผู้นำ จะต้องสร้างสภาวะที่จะกระตุ้นการสร้างเสริมและการปลดปล่อยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน วิธีการนี้จะช่วยให้ บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นในองค์กรมีการปลูกฝังส่วนคร้วทุกคร้วเรือนอย่างจริงจัง มีการ ระวังคำสั่งแวดล้อมและความสะอาดในหมู่บ้าน โดยมีการจัดประกวดเพื่อให้ทุกคนเกิดการแข่งขันกันที่จะ พัฒนาชุมชน จึงทำให้ชุมชนนี้สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้

ผลจากการถอดบทเรียนความสำเร็จ ทั้งสองชุมชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพา ตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี และคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนสามารถนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้ จนได้รับโล่รางวัลการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจ พอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุก ระดับ คือการที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองสามารถพึ่งตนเองได้และ ดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

การพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอลองขลุ้ง จังหวัด ยโสธร จากการถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านโพธิ์พัฒนาและบ้านบ่อแก้ว โดยมุ่งพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัด กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดงด้านเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกบทบาทการ เป็นผู้นำ กำหนดข้อปฏิบัติร่วมกัน ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน จัดกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้าง รายได้ พัฒนาการทำอาชีพเสริมคือการทำขนมคัพเค้ก ขนมเครปเค้ก และการทำดอกไม้ประดิษฐ์ เพื่อ

นำไปประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ กิจกรรมการออมที่หลากหลาย ส่งเสริมการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน รมรงค์การใช้พลังงานอย่างประหยัด ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนบ้างวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองและชุมชน สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาชุมชนให้เป็นต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร นั่นคือไม่มีผลใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ต้องอาศัยทั้งความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งสำคัญที่จะต้องมียคือผู้นำสนับสนุน และคนในชุมชนให้ความร่วมมือ
2. การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านจะต้องใช้หลักประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะทำให้การดำเนินงานนั้นจะประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัดทั้ง 23 ตัวชี้วัด เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้